

KANSAINVÄLINEN DISKURSSINTUTKIMUKSEN KESÄKOULU AALBORGISSA 18.–23.8.2003

Aalborgin yliopistossa järjestettiin elokuussa 2003 vaihtoehtoinen diskurssintutkimuksen kesäkoulu DeXus — Discourse NeXus 1.0 (ks. <http://diskurshumfak.auc.dk/dexus/>, myös McIlvenny ja Raudaskoski 2003). Kesäkoulu järjestettiin nyt ensimmäistä kertaa, ja sen järjestäjinä toimivat apulaisprofessorit Pirkko Raudaskoski ja Paul McIlvenny kollegoineen ja oppilaineen. Osallistujia oli yhteensä 30. Heistä suurin osa tuli Pohjoismaista, mutta joukossa oli myös osallistujia muualta Euroopasta ja kauempaakin. Osallistujien taustat olivat moninaiset: paikalle oli saapunut muun muassa lingvistejä, diskurssintutkijoita, antropologeja sekä organisaatioiden ja viestinnän tutkijoita. Kesäkoulussa sovellettiin luovia työskentelytapoja perinteisen luentokeskeisen seminaarimuodon sijasta. Niin sanotuiksi tiennäyttäjiksi (*wayfinder*) eli ohjaajiksi kesäkouluun oli kutsuttu nimekäs lingvistien joukko: lehtori Carmen Rosa Caldas-Coulthard Birminghamin yliopistosta, lehtori Rick Iedema Uuden Etelä-Walesin yliopistosta, professori Jay Lemke Michiganin yliopistosta ja professori Stef Slembrouck Gentin yliopistosta.

DeXus-kesäkoulun aikataulu oli tiivis. Kesäkoulun ensimmäisen päivän aamuna kutsuvieraat esittäytyivät kaikille avoimessa luentotilaisuudessa. Iltapäivällä tutustuttiin muihin osallistujiin järjestäjien ohjaamien leikkien avulla, ja tämän jälkeen ja-

kauduttiin ryhmiin ja valittiin aiheet ryhmätoille aivoriiehellä. Kahden seuraavan päivän ohjelma koostui aamupäivien työpajoista ja iltapäivien vapaasta ryhmätyöskentelystä. Ryhmät oli jaettu kahteen huoneeseen, ja kussakin huoneessa oli kaksi tiennäyttäjää pitämässä työpajoja ja ohjaamassa tarvittaessa ryhmätyötä. Kesäkoulun neljäs päivä oli vapaapäivä, ja viidentenä päivänä keskityttiin ryhmätöiden viimeistelyyn. Viimeisenä päivänä korjattiin ryhmätöiden satoa.

Kesäkoulun rakenne ja työskentelymuodot perustuivat Aalborgin yliopistossa käytettävään opetuksen muotoon, jossa korostetaan ryhmätyötä ja sen itseohjautuvuutta. Perustutkintoaan suorittavien opiskelijoiden opintojaksot kestävät kahdeksan viikkoa. Jakson aikana opiskelijat tekevät itsenäisen projektityön ryhmissä. Kursseja ja luentoja hyödynnetään ryhmätyön tietolähteinä. Varsinaisen sisällöllisen oppimisen ohessa projekteissa harjaannutaan ryhmässä työskentelyyn ja tutkimiseen. Jakson lopussa — joskus myös puolivälissä — ryhmät kokoontuvat yhteen ja esittävät toisilleen projektiansa tuloksia. Arvosanansa opiskelijat saavat ryhmänä. Ryhmässä työskentely on itseohjautuvaa alusta asti: Tutkimusaihetta ei anneta valmiina, vaan opiskelijat ehdottavat aiheita ja neuvottelevat niistä. Samalla opitaan tutkimusaiheen rajaamista ja valintaa. Tutkimuksen suunta määräytyy yksittäisten ryhmän jäsenten

kiinnostuksen kohteista ja niiden yhteensovittamisesta. Työnjaosta sovitaan ryhmän sisällä, ja ryhmä itse pitää huolen aikataulusta ja tutkimuksen valmistumisesta ajallaan. Jakson ja kurssien vastuuhenkilöiden tehtävänä on näyttää tietä ja opastaa ryhmiä tarvittaessa.

Kesäkoulun ensimmäisen päivän aloitti Stef Slembrouck luennollaan *Situated discourse analysis and critique in late modernity: Categories, resources and practices*. Luennossaan Slembrouck korosti etnografisen metodin tärkeyttä diskurssien analyysissä. Hän on hyödyntänyt etnografisia lähestymistapoja muun muassa tarkastellessaan sosiaalityön diskursseja (ks. esim. Sarangi ja Slembrouck 1997). Rick Iedema puhui luennossaan *Discourse and organizational change* työelämässä meneillään olevasta roolien muutoksesta ja uudeltaisesta työtehtävien tekstualisoitumisesta (ks. esim. Iedema 2001; 2003). Jay Lemke jatkoi luennossaan *Travels in hypermodality* Iedeman pohdintoja yhteiskunnan muuttuvista tekstuaalisista käytänteistä esimerkiksi Internetin hypermodaaliset ja linkittyvät tekstit. Lemke esitteli kehittämäänsä teoriaa *tulkintareitistöistä*¹ (engl. *traversal*). Hänen mukaansa tekstin merkitykset voivat muuttua ja uusia merkityksiä voi syntyä sen mukaan, minkälaisia reittejä (esimerkiksi hypertekstistä linkin kautta toiseen tekstiin) tekstejä luettaessa valitaan ja minkälaisia tulkintaan vaikuttavia rajoja (esimerkiksi linkejä) tekstiä luettaessa ylitetään. (Ks. esim. Lemke 2002; 2003.) Carmen Rosa Caldas-Coulthardin luento *Message in virtual bottles: Personal web pages and identity construction* käsitteli henkilökohtaisten Internet-sivujen inter-

diskursiivisuutta, intertekstuaalisuutta ja dialogisuutta sekä niiden kirjoittajien ja lukijoiden vuorovaikutusta ja osallistumista merkitysten luomiseen (ks. Caldas-Coulthard 2003).

Osallistuimme Carmen Rosa Caldas-Coulthardin ja Jay Lemken työpajoihin. Valinta työpajojen välillä ei ollut helppo, sillä viereisessä huoneessa Slembrouck ja Iedema käsittelivät myös hyvin mielenkiintoisia institutionaaliin ja professionaaliin diskursseihin liittyviä teemoja. Caldas-Coulthardin työpajassa tarkasteltiin matkakesitteitä kriittisen diskurssianalyysin keinoin. Pääasiassa työpajassa käytiin läpi Caldas-Coulthardin omia aineistoesimerkkejä, joista etsittiin lähinnä sukupuolittuneita merkityksiä. Sukupuolittuneiden piilodiskurssien tarkastelu jäi tosin työpajassa harmillisen pinnalliseksi ja yllätyksettömäksi.

Lemken työpaja sen sijaan tarjosi paljon uutta pohdittavaa. Lemke jatkoi ensimmäisen päivän luentonsa aihepiiristä ja antoi esimerkkejä tulkintareitistöistä Internet-sivujen virtuaalimaailmojen avulla. Lemke pyrkii teoriassaan ottamaan huomioon todellisen ja virtuaalisen ajan ja paikan vaikutuksen merkityksenantoprosessissa. Tämä näkökulma on erityisen tärkeä multisemioottisten tekstien ja hypertekstien analysoinnissa. Lemke ei näe eroa todellisuuden ja virtuaalisen maailman, niin sanottujen todellisten tekstien ja virtuaalitekstien välillä, vaan hänen mielestään virtuaalimaailma on yksi todellisuuden ilmentymä ja ilmentäjä. (Ks. esim. Lemke 2002.)

Työpajojen välissä ja jälkeen keskityttiin ryhmätöihin, joiden aihepiirit kumpu-

¹ Kiitämme dosentti Marja-Liisa Helasvuota, professori Minna-Riitta Luukkaa, apulaisprofessori Pirkko Raudaskoskea ja dosentti Susanna Shorea termiä ja sen kääntämistä koskevista keskusteluista, ehdotuksista ja kommentista.

sivat työpajojen teemoista. Ryhmiin jakauttiin itsenäisesti niin, että kussakin ryhmässä oli noin neljä osallistujaa. Ryhmän kokoonpano ja ryhmätyön aihe määräytyivät ryhmän jäsenten kiinnostuksen mukaan, ja tutkimuskohteena saattoi olla tietty ilmiö, aineisto, metodi tai teoreettinen käsite. Esimerkiksi yksi ryhmistä tarkasteli multisemioottista matkaesiteaineistoaan monen metodin avulla, toisessa pohdittiin sitä, miten kukin ryhmän jäsen voi soveltaa teoreettista käsitettä tulkintareitistö omaan tutkimukseensa, kolmannessa tutkittiin Koreasta adoptoitujen lasten identiteettin rakentumista erimaalaisilla Internet-adoptiosivustoilla ja neljännessä tarkasteltiin kuuman perunan dilemmaa eli erilaisia perunalle annettavia kielellisiä merkityksiä eri tekstilajeissa (tapaustutkimuksena Aalborgissa käynnissä oleva perunan ja bataatin geenimanipulaatiotutkimus). Ryhmätyöskentelyn paras anti oli siinä, että se tarjosi mahdollisuuden työstää ideoita erilaisiin ilmiöihin perehtyneiden tutkijoiden kanssa. Silti juuri ryhmien heterogeenisyyden ja ryhmän jäsenten erilaisten näkökulmien vuoksi yhteisiä tavoitteita ei ollut aivan helppoa saavuttaa.

Työntäyteinen viikko huipentui sadonkorjuuseen: ryhmätöiden esityksiin, kommentointiin ja palautekeskusteluun. Esityksille ei ollut asetettu tiukkoja vaatimuksia, vaan kukin ryhmä sai vapaasti muotoilla omanlaisensa esityksen. Esityksistä tulikin virkistävän erilaisia ja sisällöltään laadukkaita lyhyestä valmisteluajasta huolimatta. Jotkin ryhmistä etenivät niin hyvin aiheensa käsittelyssä, että aikoiivat julkaista tutkimuksensa.

Palautekeskustelussa nousi esiin muun muassa juuri kesäkoulun vaativa aikataulu. Esimerkiksi ryhmätyöskentelyyn oli alun perin varattu vain noin kaksi työpäivää. Työpäivät venyivätkin jopa 10–11-tuntisiksi. Ongelmaksi nousi mielestämme myös

se, että kesäkoulun aihe, diskurssintutkimus, osoittautui liian laajaksi: diskurssintutkimuksen osa-alueisiin, eri metodeihin ja näiden sovelluksiin ei päästy pureutumaan kovin syvällisesti. Toisaalta kesäkoulu antoi kattavan yleiskuvan diskurssintutkimuksen nykytilasta ja -suuntauksista.

Kesäkoulun puitteet olivat erinomaiset, ja järjestäjät olivat nähneet kovasti vaivaa taatakseen osallistujien viihtymisen, laadukkaan ohjelman ja toimivat käytännön järjestelyt. Kesäkoulussa hyödynnettiin yliopiston tiloissa olevaa langatonta WiFi-tekniikkaa ja Hotline Connect -ohjelmaa, joiden avulla osallistujat pystyivät työstämään yhdessä dokumentteja, jakamaan ja välittämään tiedostoja, selaamaan Internetiä, lähettämään sähköpostia, tulostamaan dokumentteja ja keskustelemaan kesäkoulun sähköisillä keskustelufoorumeilla, joko yliopiston tietokoneilla tai omillaan. Kesäkoulun jälkeenkin dokumentit ja Powerpoint-esitykset olivat Hotline Connect -ohjelman kautta osallistujien ulottuvilla. (Ks. McIlvenny ja Raudaskoski 2003.) Kesäkoulua ennen ja sen jälkeen järjestäjät ja osallistujat pitivät yhteyttä postituslistan välityksellä. Listalla keskusteltiin sekä käytännön asioista että kesäkoulun teemoista nousseista tutkimukseen liittyvistä kysymyksistä.

DeXus-kesäkoulu oli kaiken kaikkiaan onnistunut kokemus asiantuntevien ohjaajien, innostavien työtapojen ja rennon ilmapiirin ansiosta. Jäämme kiinnostuneina odottamaan DeXus 1.0:n tulevia päivityksiä. ■

HEIDI KOSKELA
MARIANNE TORISEVA

Kielten laitos

PL 35

40014 Jyväskylän yliopisto

Sähköposti: *hekoskel@cc.jyu.fi*

marianne.toriseva@jyu.fi

LÄHTEET

- CALDAS-COULTHARD, CARMEN ROSA 2003: Cross-cultural representation of 'otherness' in media discourse. – Gilbert Weiss & Ruth Wodak (toim.), *Critical discourse analysis: Theory and interdisciplinarity in critical discourse analysis* s. 272–296. London: Palgrave.
- DeXus — Discourse Nexus 1.0: <http://diskurs.humfak.auc.dk/dexus/5.1.2004>.
- IEDEMA, RICK 2001: Resemiotization. – *Semiotica* 137 (1/4) s. 23–29.
- 2003: Multimodality, resemitization: Extending the analysis of discourse as multi-semiotic practice. – *Visual communication* 2 (1) s. 29–57.
- LEMKE, JAY 2002: Travels in hypermodality. – *Visual communication* 1 (3) s. 299–325.
- 2003: Texts and discourses in the technologies of social organisation. – Gilbert Weiss & Ruth Wodak (toim.), *Critical discourse analysis: Theory and interdisciplinarity in critical discourse analysis* s. 130–149. London: Palgrave.
- MCILVENNY, PAUL – RAUDASKOSKI, PIRKKO 2003: Augmented virtual group work – A project-centred research summer school. – *UGlen – Aalborg University magazine* 6 s. 22–23.
- SARANGI, SRIKANT – SLEMBROUCK, STEF 1997: Cooperative rationality in public discourse: The case of welfare leaflets and citizen charters. – Marc Maufort & Jean-Pierre van Noppen (toim.), *Voices of power: Cooperation and conflict in English language and literatures*. Liège: Belgian Association of Anglicists in Higher Education.